

ACC. N:R M. 11332 : 1-9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne*

Upptecknare: *Ivante Skåhle, Perstorp*

Härad: *N. Skå*

Berättare: *med egen iakttagelse*

Socken: *Perstorp*

Berättarens yrke:

Uppteckningsår: *1949*

Född år *1891* i *Färingtäfte*; sedan *1901* bosatt
Perstorp

Begravning.

s. 1-9.

LUF 70.

ACC. NR. M. 11332:1. (L. U. F. 70.)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Begravning

Dödsbudskapet. Som tidningarna på landsbygden förr voro ytterst få och långt ifrån allmänna, kommo dödsannonser i allmänt bruk sent, liksom omkring sekelskiftet. Örtstidningarna voro endast veckotidningar (f. ex. Östbo med Sk. Annonseblad, Sk. Veckobladet). Djävling meddelade kort, tillkom nog något före. De första jag sett voro reliefpressade med kors och palmevistar samt andra symboler. Dessförinnan delgavs budskapet av den arsländes anköriga. I början på sidan fanns alltid någon person villig bida tillägget. som i senaste tid bestod av byns invånare, längre tillbaka flera byar, och ännu hela riket. Här ha varit brukligt. Bylaget bjöds mangrant, såväl rika som fattiga. De som ej hade lämpliga sorgkläder eller inte hade råd bekosta begravning, krans, som vid sekelskiftet ofta bestod i en

s.k. "tjörbekrans" av sticlöd, klädd med svarta
och vita glaspärlor och dito stavar, samt i mitten
en "frälsarebild" e.d. under kungligt glas, eller också
av prässade och målade plåtblommor och blad/
dessa tacka "öter-bär" och bleso d. i. i. komna
dagen eller andra dagen efter med traktering. Bög-
ra erbjödo sig hjälpa till i köket, karlarna
ibland skötte och passade hästarna åt begrav-
ningsföljet, och dessa samtliga fick sin förtäring
i köket, eller annars avsides. Längre tillbaka
i tiden fanns det "ligbåare", antingen den
person som vid gravölet skulle tjäustgöra som
"fraktör", eller någon annan. Har öfverinstane
brevet från Förlingtofta sk. att rotelnekten anmoda-
des i första hand, som "ligbåare". Denne skulle
övern deltaga i rotelbandes begravning, klädd i
uniform. Flaggor och floggstänger började bli
i bruk hos en och annan boade 1900-1910, och

så smörningom infördes också braket av sorge-
flaggning på halv stång.

Den döde. Begravning.

Närmaste anhörig stöt till den dödes ögon, efter
levande make eller maka, föräldrar eller barn.
Endast om ögonlocken ej vilde bli nere, lades sit-
vermynt över. Kanske allmänare bruk längre
tillbaka. Man höjde upp kakan med en psalmbok,
så mannen tillslöts. Man lade i regel någon vit
duk över ansiktet. Från tidig barndom har jag sett
^{exempel på} att en ullsax lades på likets bröst, man varför...
troligen något signeri. Tvättningen av liket skedde
snarast möjligt, ävensom klädsel av liket, men
som i regel kistan skulle bemstrickas först, så
dröjde det ibland ett par dagar med klädseln.
Denna utfördes av en kvinnlig person som brukade
ha som besyssla att tvätta lik. Sömmerskan som
sydde klädsel hjälpte till med klädseln. Ibland

ägde den döde särskild påförband sydd lik-
skjorta, särskilt kinnorna söms måna om
att ha en licksärk i beredskap, i vissa fall
kunde det vara brudliuuet, men detta sällsynt.
Fick inte den döde det linne med sig, som han
sagt till oss, brukade han spöka. Det är bara
ett knäppt tiotal år sedan ett dylikt fall in-
tröffade i uojden. Sedan maken grävt ner lin-
uet ifröga i gravkullen, slutade spökesriera.
Den döde lades före kistläggning på "~~kyrkträdor~~"
"l. g. fjela" som lades på bänkar eller stolar.
Stäset fick ett träsofflock bli underlag. Säng-
kläderna bars ut till luftning, sängkålen brändes,
och mot liklåten brändes enris där den döde
legat före döden. Tillrämmet placerades gränris,
eller brist på detta talbris eller enris. Till lik-
klädsel köptes omkring 1900 vit madapolam, länge
tillbaka var det nog linne.

Längre tillbaka fick den döde utfärdade, vita strumpor på sig. Det var endast själsvårdare som fick behålla kläderna på sig han kast vid avdagatogandet. Till sist upphörde detta bruk. Har endast hört om en flicka som klöddes till brud i kistan. Det var Lilly Hammar i Klippan som dog i spanska sjukhuset före 1920. Hennes tilltänkte svärfader, dr. Lundgren ville ock beståda detta. För att den dode ej skulle gå igen, lags liket ut genom en bakdörr begravningsdagen eller genom ett uttaget fönster, detta spikades skyndsamt igen tills begravningsklockorna ljudit och den döde sjuvats till ro. Takttog detta vid försörjningen, alltså 1898, då en gosse från Hjälmsnäs. Förlingtafta ska begravas genom fönster, fast dörr fanns vidare d.° änkan Stina Vendel, Böhus s. s. begravs/bakdörr som spikades/även som när Alfred Jönsson, Böhus.

6
begravdes och sist 1901 eller 1902, när fru Dotilla
Dock i ännu, Perstorps sk. begravdes / bakdörr
som spikades / Sedan dess tycks det bruket
ha upphört. Vidrörning av en döds hand bort-
tog vörter; efter likfärdens färd mot kyrkan
kunde man också, genom att tvätta vörterna i
den fuktighet som uppstod i ett bjälspår,
uppnå samma resultat: vörternas försvinnande
Längre tillbaka lit man gärna de döde behålla
sina vigselringar om de hade sådana, seder-
mera har detta upphört.

Likhammare. Varierade, allt efter lögenhet.
Helt ett litet avsidigt liggande rum, som ej
behövdes till begravningskålen, eller vid för-
beredelserna här till. Ibland avdelades ett rum
med lakan till likhammare, ibland fick en loge,
en huggobod, vedbod e. d. tjänstgöras. Lakan
kring väggarna, även som för fönster. Har väl

ACC. N:R M. 11332:7.

knappast upphört ännu fullständigt. Grönt ris
av gran. fur och en till såväl pryddad, som för
att förtaga l. v. lukt. Vita blommor och blå,
men sällan röda användes till pryddad. såväl
i likkammare som till att lägga i kistan. på
bröst och kring huvudet av den döde. Tändre
t. d. gick många för att se l. v. lukt, även icke an-
höriga. 1898 var vi en hel skolklass för att
se två lik i grangården, och jag var ofta.
(d. v. s. 5-6 ggr.) med mor eller mormor i sam-
ma ärende. De tändes ljus vid kistan, men stök-
tes igen, då vi gick. Betr. fraktering eller ej,
minns jag ej. Troligen inte då.

Litiska skänd. Bland allmogen öfverminstone.

Kistan gjord av furubröder, målades svart.
Detta affördes av någon bysarellare. Bärhand-
tog fanns ej förr. Man använde bärankar.
s. v. "lighaundaga", som tillhörde "liglaust" geimer-

7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R **M.1.1332:8.**

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

samt. En och annan familj hade egna sådana dukar, som gick i arv. Sedermera blev det så att kyrkan lånade ut dylika, genom någon av kyrkovördarna. Begravningsdagen var locket av kistan tills strax före asfärden, då manliga anhöriga lade locket på och fäste detta, med spik eller skruvar. De flesta begravningsgästerna ville se liket, fast de som voro i grovris och de som hade fallandesjuka ej borde göra detta, ej heller gå fram och se ner i graven.

Likvagn. Vanliga flakvagnar, men senare fjödevagnar med borttagna säten, klöddes med gransis och användes vid liktransport. De första likvagnarna kom i bruk omkring 1915. anskaffades visst av kommun och kyrka gemensamt. Åkare Thelander-Svansson, Perstorp kall först körstar till likvagnen samt kusk. Hästarna hade endast bästa seldonen, inga täcken e.d.

Uttärdstal. så gott som bortlagt an. Det är omkring tio år sedan jag hörde det sista. En psalm läses ibland, eller sjunges en sing (de frivilegiösa). Till omkring 1900 höll man fortfarande alla uttärdestal i den trakten, som mest bestod av bibeltal. Vidare "Sjäng han ud liged." Detsamma gjorde en f.d. militär kap. Kjellsson i Ebbarp. (frivilegiös) till efter 1910. Detta skedd efter kistan utbörande från likkammare. Den sattes ned på låga bockar, senare sattes den först på likvagnen. Fotändan av kistan bars före.

Begravningsprocession (med vagn)

Först vagn med prästarna och dess bärare, samt så många av bärarna som fick plats.

Sedan likvagnen med endast kusk, möjligen en bärare i händelse av platsbrist i första. Sedan de närmast sörjande. Därefter skjutsarna efter rang eller beskaffenhet. Parhöstskjutsar före ambetsvagn.